

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Nurmatov Azizbek Nuraliyevich

Toshkent tibbiyot akademiyasi Pedagogika va psixologiya kafedrasini o'qituvchisi

TIBBIYOT XODIMLARINING KASBIY IDENTIFIKATSIYASINI O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya

Maqolada tibbiy-kasbiy faoliyat tarkibiy qismini tashkil etuvchi, tibbiyot xodimlari tomonidan kasbiy faoliyat jarayonida o'zlashtirilishini ta'minlaydigan nazariy ma'lumotlar keltirilgan. Tibbiy soha kasbiy faoliyatida bola tarbiyasi mazmunining tahlili yoritilgan.

Kalit so'zlar: identifikatsiya, tibbiy soha xodimi, faoliyat, tibbiy kasbiy madaniyat, psixika

Mamlakatimizda milliy tibbiyot va farmasevtika ta'limini modernizatsiya qilish, ushbu sohaga xalqaro ta'lim standartlarini joriy etish, aholi salomatligini muhofaza qilishning dolzarb muammolari bo'yicha kompleks ilmiy tadqiqotlar olib borish, shuningdek, ta'lim olayotgan yoshlarga ma'naviy-axloqiy tarbiya berishning samarali tizimini yaratish bo'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, respublikaning olis va yetib borish qiyin bo'lgan hududlarida umumiy amaliyot vrachlari hamda tor mutaxassislarning yetishmasligi, tibbiyot ta'lim muassasalaridagi zarur bo'lgan amaliy tayyorgarlikning yetarli bo'lmayotganligi, shuningdek, uzluksiz kasb-hunar ta'limini tashkil etishning zamonaviy shakl va uslublarining sust joriy etilishi tibbiyot va farmasevtika kadrlarini tayyorlash, o'rta muddatli davrda uni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlarini belgilash tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha kechiktirib bo'lmaydigan chora-tadbirlar qabul qilinishini talab etmoqda.

2017 — 2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi hamda 2019 — 2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasining sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirish konsepsiyasi vazifalariga muvofiq, shuningdek, tibbiyot va farmasevtika ta‘limi va ilm-fani tizimini yanada takomillashtirish, uning amaliy sog‘liqni saqlashga integratsiya qilinishini ta‘minlash.

Tibbiyot xodimi psixologiyasining eng muhim muammolari orasida psixologik mexanizmlar muammosi mavjud bo‘lib, uning harakati shaxsning rivojlanishini, uning mulqotining muvaffaqiyatini ta‘minlaydi. Ushbu mexanizmlardan biri identifikatsiya qilish bo‘lib, u shaxsning boshqa shaxs yoki voqelik ob‘ekti bilan o‘ziga xosligini boshdan kechirishi sifatida tavsiflanadi.

Ma'lumki, identifikatsiya tushunchasi psixoanalizga kiritilgan va keyinchalik Z. Freyd tomonidan ishlab chiqilgan. Ushbu kontsepsiya nafaqat psixoanalitik maktabda ko‘plab asarlarning asosi bo‘lib xizmat qildi, shuning uchun uning asosiy fiksatsiyasini tanqidiy tushunish uchun uning ma'nolari va ma'nolarini tushunishga murojaat qilish tavsiya etiladi.

Aynan Z. Freyd tushlar asarida "identifikatsiya" atamasi birinchi marta bosma nashrlarda paydo bo‘ladi. Bu o‘ziga xos xususiyat bilan identifikatsiyani nazarda tutadi - bu jinsiy xususiyatga ega. Bemor o‘z alomatlarini u bilan jinsiy aloqada bo‘lgan odamlarda aniqlaydi. Hatto bunday munosabatlarning tasavvuri ham identifikatsiya qilish uchun etarli asosdir.

Shaxs identifikatsiyasi haqida olimlar turlicha fikrlarni bayon etishgan. Shaxsini identifikatsiya qilish - bu mexanizm, uning harakati shaxsning boshqa odamlar bilan, birinchi navbatda, ota-onalar bilan kuchli hissiy aloqasiga asoslangan bo‘lib, ko‘pincha ongsiz ravishda ushbu "muhim boshqalar" ga assimilyatsiya qilishga olib keladi. Boshqa shaxsga namuna sifatida yo‘naltirish ijtimoiy ta‘lim ko‘rsatkichlarini sezilarli darajada oshiradi. Kichkina bolada identifikatsiya tufayli quyidagilar yuzaga keladi: shaxsiy xususiyatlarni shakllantiradigan xatti-harakatlar stereotiplarini shakllantirish; qiymat va gender-rol o‘ziga xosligi yo‘nalishini aniqlash.

G.Golovin (1998) o‘z qarashlarida identifikatsiya tushunchasini Z.Freyd kiritgan, lekin u psixoanalizdan tashqarida, xususan - ijtimoiy psixologiyada keng tarqalgan. Identifikatsiya sotsializatsiyaning eng muhim mexanizmi sifatida qaralib, shaxsning guruhga kirishda ijtimoiy rolni qabul qilishida, uning guruhga a'zolikdan xabardor bo‘lishida, ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishda va hokazolarda namoyon bo‘ladi. Identifikatsiya haqidagi zamonaviy tushuncha bir necha kesishuvchi sohalarni qamrab oladi deb o‘z fikrlarida bayon etgan.

Birlamchi sotsializatsiya jarayonida yetuk bo‘lgan jamiyatdagi yo‘nalish mexanizmi - bu ijtimoiy qadriyatlarni ifodalovchi va ijtimoiy guruhlar tomonidan taqdim etiladigan xatti-harakatlarning namunalari va stereotiplarini, ramzlarni, tasvirlarni tanlash. Bu odamlarning jamoaviy va individual o‘zini o‘zi tashkil etishini amalga oshiradigan hayot sohasida sodir bo‘ladi. Hududiy-ekologik hayot sohasida odamlar u yoki bu geografik, ya'ni tabiiy va turar-joy muhitida (ijtimoiy identifikatsiyaning hududiy-ekologik komponenti) o‘zini-o‘zi tashkil qiladi va o‘zini identifikatsiya qiladi. I.M.Kondakov, 2007 identifikatsiya psixologik mudofaa shakli, uni amalga oshirish jarayonida shaxsning fikrlari, his-tuyg‘ulari va harakatlarida uning kuchi yoki hokimiyati bilan tahdid soluvchi ob‘ektga ongsiz ravishda o‘xshatish sodir bo‘lishi bilan tavsiflanadi. Ushbu jarayonning bir qismi sifatida shaxs boshqa odamlarning qadriyatlari, munosabati va qarashlarini belgilaydi. Bola uchun identifikatsiya qilish o‘z nochorligi tajribasidan kelib chiqadigan tashvishlarni kamaytiradi.

Proyektiv identifikatsiya yordamida O‘z-o‘zidan va ichki obyektlarning qismlari bo‘linadi va tashqi ob'ektga proektsiyalanadi, bu holda bo‘lingan qismlar bilan "bir xil" bo‘ladi, shuningdek, egalik qilish va boshqarish mumkin bo‘ladi. Uning mudofaa maqsadlari ajralmaslik uchun tashqi ob'ekt bilan birlashish, shaxsni quvg‘in qilish bilan tahdid qiluvchi halokatli yoki "yomon" deb ataladigan ob'ektni boshqarish va "Men"ning "yaxshi" qismlarini ularni ajratish va proyektiv ravishda himoya qilishdir. terapevt bilan aniqlash. Proyektiv identifikatsiya jarayoni paranoid-shizoid pozitsiyasida shakllanadi va hayot davomida davom etishi mumkin.

Klein va uning izdoshlari “proyeksiya” va “proyektiv identifikatsiya” atamalarini ekvivalent va bir-birining o‘rnini bosuvchi sifatida ishlatgan bo‘lsalar ham, ular farqni ko‘rsatadi: proyeksiya faqat himoya mexanizmiga ishora qilish uchun ishlatiladi, proyektiv identifikatsiya esa xayoliy ob'ekt munosabatlarini o‘z ichiga oladi. Bu farqni Ogden (1982) kiritgan va Grotshteyn tomonidan tanqid qilingan va u proyeksiyani qabul qiluvchi (konteyner)siz amalga oshirish mumkin emasligini ta'kidlagan. Introyektiv identifikatsiya proyektiv identifikatsiyaning qarama-qarshi jarayoni bo‘lib, identifikatsiya sodir bo‘ladigan ob'ektni og‘zaki kiritish fantaziyalarini o‘z ichiga oladi. Introyeksiya va proyeksiya uzluksiz jarayon sifatida konseptuallashtirilib, shaxsning ichki dunyosining shakllanishida ifodalanadi.

Introyektiv identifikatsiya proyektiv identifikatsiyani muvozanatlashtiradi, chunki bola o‘zi allaqachon "yaxshi" deb aniqlagan narsani (proektiv identifikatsiya orqali) o‘z ichiga oladi, balki ob'ektning yomon yoki xavfli tomonlarini ham "ajratadi" (loyihalar). Shunga o‘xshash o‘zaro ta'sirni Freyd (1915) tasvirlab bergan, u introyeksiya atamasini Ferentsidan (1904) olgan. Shunday qilib, ota-onalarning introyeksiyasi deganda o‘zini tashqi dunyo ob'ektlarini "yig‘adigan" yoki "quradigan", uning ba'zi tomonlarini introyeksiya qiladigan va boshqalarni loyihalashtirgan tanlangan jarayon sifatida tushunish mumkin (Heimann, 1952). Ota-onalar bilan identifikatsiya qilish ushbu ikki mexanizmning kombinatsiyasi tufayli yuzaga keladi va ego va superego rivojlanishida namoyon bo‘ladi. Paranoid-shizoid holatida proyektiv mexanizmlar ustunlik qiladigan bo‘lsada, depressiv holatda introyektiv identifikatsiya ustunlik qiladi. Ikkinchisi kamolotning yuqori bosqichini aks ettiradi; ob'ekt endi butun va endi o‘z-o‘zini prognoz qilingan o‘lim haydovchisi (ya'ni, yomon ob'ekt) tomonidan yo‘q qilinishi xavfi yo‘q. Aksincha, bolaning buzg‘unchi impulslari sevgi ob'ektini yo‘q qiladi. Umuman olganda, ushbu pozitsiyadagi introyektiv jarayonlar ob'ektga egalik qilish, uni o‘z ichiga olish va shu bilan bolani o‘z halokatidan himoya qilish zarurati tufayli yanada qizg‘indir. Boshqa tomondan, introyektiv identifikatsiya himoya mexanizmi sifatida ham qo‘llanilishi mumkin - yomon ob'ektni ichkilashtirish va fantaziyada tashqi ob'ektning qimmatli xususiyatlarini saqlab qolish uchun u bilan identifikatsiya qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Bekmirov T. Тиббиёт институти талабаларининг таълим олиш жараёнида ўқув мотивациясининг аҳамияти : дис. – Samarkand, 2021.
2. Мелибаева Р. Н. ИЗ ИСТОРИИ ВОПРОСА ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ МЫШЛЕНИЯ В ТРУДАХ ПСИХОЛОГОВ СОВЕТСКОГО ПЕРИОДА //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 125-127.

3. Мелибаева Р. Н. Проблема умственного развития в трудах психологов советского периода //International scientific review of the problems and prospects of modern science and education. – 2018. – С. 127-129.
4. Нарметова Ю. Тиббитёт муассасаларида психологик диагностика ишларини ташкил этишга тизимли ёндашув. – 2016.
5. Нарметова Ю. ИНТЕГРИРОВАННЫЙ ПОДХОД КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КЛИНИЧЕСКИХ ПСИХОЛОГОВ //ВЕСТНИК КАРАКАЛПАКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ БЕРДАХА. – 2017. – Т. 34. – №. 3. – С. 57-58.
6. Нурматов А., Бекмиров Т. Развитие креативности будущего учителя в процессе : дис. – Тошкент, 2021.
7. Нурматов А. Тиббий соҳа ходимлари касбий идентификациясида бола тарбиясига психологик тавсиф. – 2021.
8. Nurmatov A. Talabalarda kasbiy-tibbiy madaniyatni rivojlantirish masalalari. – 2020.
9. Akhmedova M. et al. Categories of person in conflict and methods of conflict resolution in the occurrence of conflicts between medical personnel. – 2021.
10. Nurmatov A. Psychological features of the formation of professional identification in medical staff. – 2021.